

Metaphorical Perceptions Related to Curriculum Development and Evaluation in Basic Education in Turkey

Sedat Altıntaş, Muğla Sıtkı Koçman University, 0000-0003-4637-561X
İzzet Görgeç, Muğla Sıtkı Koçman University, 0000-0003-0103-3421

Abstract

It is the system of comprehensive, systematic learning experiences in which the answers to the questions of the educational programs, the individual, the school and the outside of the school, why they teach, what they teach, how they teach and how much they teach. Many of the problems in the field of education system from disruptions in the curriculum development and evaluation process. Metaphors enable the expression to stay alive and exciting. The essence of metaphor is to understand and experience one point from another point. The aim of the research is to determine the metaphorical perceptions related to curriculum development and evaluation in basic education in Turkey of the instructor who are working in the curriculum development and instruction. The research was designed with a qualitative approach in order to determine the opinions of the instructors. All the instructor working in the field of Curriculum Development and Instruction of the universities in Turkey have been informed by mail and the instructors have completed the interview form in online environment. In the given analysis and interpretation obtained from the research, content analysis technique was used in the qualitative analysis methods. According to the perceptions of instructors, it can be summarized that the studies in the field of program development and program evaluation in primary education have not been scientific and systematic, the models used in program development studies have not been suitable for the needs of the society, there have been some problems in terms of setting up commissions for program development, there have also been some problems on supplying dynamism between program elements, program evaluation studies have not been taken into consideration; even these have not been conducted properly, even if there are some studies for program evaluation; these cannot be considered as program evaluation studies because suitable approaches, methods or techniques have not been used in these studies in Turkey.

Keywords: basic education, curriculum development, curriculum evaluation, metaphor

Suggested Citation

Altıntaş, S. & Görgeç, İ. (2021). Metaphorical perceptions related to curriculum development and evaluation in basic education in Turkey, Inonu University Journal of the Faculty of Education, 22(1), 290-320. DOI: 10.17679/inuefd.800202

This paper was presented as an oral presentation at the 5th International Congress on Curriculum and Instruction.

Inönü University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 22, No 1, 2021
pp. 290-320
DOI:
10.17679/inuefd.800202

Article type:
Research article

Received : 25.09.2020
Accepted : 04.02.2021

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The curricula are the building blocks that form the basis of countries' educational systems. This is because it is the system of comprehensive, systematic learning experiences in which the answers to the questions of the educational programs, the individual, the school and the outside of the school, why they teach, what they teach, how they teach and how much they teach. Many of the problems in the field of education stem from disruptions in the curriculum development and evaluation process. Curriculum development is the systematic design, implementation and evaluation of objectives, content, training situations, assessment, and evaluation that are items of the curricula. Curriculum evaluation, the final stage of curriculum development, is a decision-making process based on systematic data collection and analysis, about the effectiveness, efficiency, usefulness, success and viability of the curricula. The metaphor was derived from the Greek word "Metapherin". Meta means to change and beyond; pherein means to carry and load. Metaphors enable the expression to stay alive and exciting. The essence of metaphor is to understand and experience one point from another point. Metaphors are constantly used in many disciplines and even daily life. Shuell stated that if a picture is worth a thousand words, a metaphor is worth a million words.

Purpose

The aim of the research is to determine the metaphorical perceptions related to curriculum development and evaluation in basic education in Turkey of the instructor who are working in the curriculum development and instruction.

Method

The research was designed with a qualitative approach in order to determine the opinions of the instructors. In the collection of research data, observation form prepared by researchers and expert opinion was used. In the observation form, "Curriculum development in basic education in Turkey is similar. Because " and " Curriculum evaluation in

basic education in Turkey is similar. Because " two metaphor for the question has been given. In addition, the gender and title information of the instructor was asked. All the instructor working in the field of Curriculum Development and Instruction of the universities in Turkey have been informed by mail and the instructors have completed the interview form in online environment. In the given analysis and interpretation obtained from the research, content analysis technique was used in the qualitative analysis methods and frequency and percentage were presented by categorization considering the similarities of the data.

Findings

50 metaphors which have been related to developing programs in primary education were designed by instructors. The metaphors were categorized into four groups. These metaphors were presented under the categories namely program development which is not scientific-systematic, program development model, preparing program designs and relationship between program elements. The instructors accommodated their studies on program development for primary education with some metaphors such as puzzle, rag bag, buying non-prescription drug, basic building etc.

48 metaphors which have been related to program evaluation in primary education were designed by the instructors. These were categorized into four groups. These metaphors were presented under the categories namely functionality of program evaluation, practice of program evaluation, the ways of practice on program evaluation and program evaluation approaches. The instructors accommodated their studies on program evaluation for primary education with some metaphors such as wild goose chase, nothing, ghost, empty box etc.

Discussion & Conclusion

The instructors stated that the programs in primary education have always been changed; these have not got any scientific perspective, and also these have been inordinate and non-systematic. In recent years, as considering the developments in education field in

Turkey, it has been that the programs have been changed for many times. Program development is a collective process in terms of changing and developing education program effectively (Marsh & Willis, 2007). With the help of the metaphors in program development model category, the instructors indicated that teaching programs have not satisfied the needs of individuals and society. As for the reason of this result, it can be said that the main reason is program development models that have been used in Turkey. Program development experts should use and take into consideration the social essentials when they develop or plan a program (Demirel, 2014). The basic point of metaphors in the category namely relationship between program elements is lack of programs and for this reason, programs have not been effective and fruitful. Program development is a total of dynamic relationships between education program's target, content, teaching-learning process and evaluation elements (Demirel, 2014).

The basic points of metaphors in functionality of program evaluation category is mainly stated that the results of the studies which are about program evaluation in primary education have not been taken any notice and these results have not also been reflected to the programs. The results of program evaluation can only make sense if they are used for programs (Westbury, 1970). In the category namely the practice of program evaluation, the instructors stated that there have not been any study in the field of program evaluation in primary education in Turkey and the related studies have not also been appreciated as program evaluation studies. The process of program evaluation should be designed and applied as suitable for scientific research process (Uşun, 2012). In the category namely the ways of practice on program evaluation, the instructors pointed out that the studies on program evaluation in primary education have just been conducted as perfunctorily, that is these have been completed just for being done. For this reason, it was stated that program evaluation studies have not got any effect. The basic points of the metaphors in the category namely program evaluation approaches indicated that the methods and approaches which are

used in program evaluation studies in primary education have not been suitable for the aims. Program evaluation is a dynamic and comprehensive process. The use of suitable models and approaches for program evaluation studies gives better results. It can be said that just a few program evaluation studies have been conducted as using an evaluation model (Kurt & Erdoğan, 2015; Aslan & Sağlam, 2015; Gökmenoğlu, 2014).

In conclusion, according to the perceptions of instructors who have been working in Education Programs and Teaching, it can be summarized that the studies in the field of program development and program evaluation in primary education have not been scientific and systematic, the models used in program development studies have not been suitable for the needs of the society, there have been some problems in terms of setting up commissions for program development, there have also been some problems on supplying dynamism between program elements, program evaluation studies have not been taken into consideration; even these have not been conducted properly, even if there are some studies for program evaluation; these cannot be considered as program evaluation studies because suitable approaches, methods or techniques have not been used in these studies in Turkey.

Türkiye’de Temel Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirmeye İlişkin Metaforik Algılar

Sedat Altıntaş, Muğla Sıtkı Koçman University, 0000-0003-4637-561X
İzzet Görgeç, Muğla Sıtkı Koçman University, 0000-0003-0103-3421

Öz

Eğitim programları, bireye okulda ve okul dışında niçin öğretilim, ne öğretilim, nasıl öğretilim ve ne kadar öğretebildik sorularının cevaplarının yer aldığı kapsamlı, sistematik öğrenme yaşantıları düzeneğidir. Eğitim alanında yaşanan sorunların birçoğu eğitim programı geliştirme ve değerlendirme alanındaki aksaklıklardan kaynaklanmaktadır. Metaforlar, ifadenin canlı ve heyecanlı kalmasını sağlar. Metaforun özü, bir noktayı başka bir noktadan anlamak ve tecrübe etmektir. Araştırmanın amacı, Türkiye’de ki temel eğitimde program geliştirme ve program değerlendirmeye ilişkin, eğitim programları ve öğretim anabilim dalında görev yapmakta olan öğretim elamanlarının metaforik algılarının belirlenmesidir. Araştırma, öğretim elemanlarının görüşlerini belirleyebilmek için nitel yaklaşımla desenlenmiştir. Türkiye’de ki üniversitelerin Eğitim Programları ve Öğretim alanında görev yapmakta olan öğretim elemanlarına mail yoluyla görüşme formu iletilmiş ve öğretim elemanları online ortamda görüşme formunu doldurmuşlardır. Araştırmadan elde edilen verilerin analiz edilmesinde ve yorumlanmasında nitel analiz yöntemlerinden, içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Öğretim elemanlarının algılarına göre Türkiye’de temel eğitimde yapılan program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarının bilimsel ve sistematik olmadığı, program geliştirme çalışmalarında kullanılan modellerin toplumun ihtiyaçlarına uygun olmadığı, program geliştirme komisyonlarının oluşturulmasında sorunların yaşandığı ve programın öğeleri arasında olması gereken dinamizmin sağlanamadığı, program değerlendirme çalışmalarının sonuçlarının çok fazla dikkate alınmadığı hatta program değerlendirme çalışmalarının yapılmadığı ve yapılanların ise program değerlendirme çalışması olarak değerlendirilemeyeceğini çünkü yapılan program değerlendirme çalışmalarında uygun yaklaşım, yöntem ve tekniklerin kullanılmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: temel eğitim, program geliştirme, program değerlendirme, metafor

İNÖNÜ Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 22, Sayı 1, 2021
ss. 290-320
DOI:
10.17679/inuefd.800202

Makale türü:
Araştırma makalesi

Gönderim Tarihi :
25.09.2020
Kabul Tarihi :
04.02.2021

Önerilen Atıf

Altıntaş, S. ve Görgeç, İ. (2021). Türkiye’de temel eğitimde program geliştirme ve değerlendirmeye ilişkin metaforik algılar. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(1), 290-320. DOI: 10.17679/inuefd.800202

Bu araştırma, 5. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Türkiye’de Temel Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirmeye İlişkin Metaforik Algılar

Eğitim programları, ülkelerin eğitim sistemlerinin temelini oluşturan yapı taşlarıdır.

Çünkü eğitim programları, bireye okulda ve okul dışında niçin öğretilim, ne öğretilim, nasıl öğretilim ve ne kadar öğretebildik sorularının cevaplarının yer aldığı kapsamlı, sistematik öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Küçükahmet, 2009). Eğitim programları, tüm dünyada ülkelerin nitelikli insan tipinin yetiştirilmesinde ve toplumsal kalkınmanın gerçekleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır (Özdemir, 2012). Bu nedenle eğitim programları, kaliteli bir eğitim sistemi kurma, ülkenin kalkınmasını ve gelişmesini sağlayacak insan gücünü yetiştirme, toplumsal ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini destekleme gibi amaçlara uygun olarak geliştirilir (Özdemir, 2009). Eğitim programlarının bu amaçlara hizmet edebilmesi ve işlevlerini tam olarak yerine getirebilmesi için bilimsel anlayışa dayalı, sistemli ve koordineli olarak geliştirilmesi ve etkin ve sürekli biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Program geliştirme, ulusal ve uluslararası alandaki gelişmelere ve toplumun ihtiyaçlarına paralel olarak eğitim programının dört temel ögesi olan hedef, içerik, eğitim durumları ve sınıma durumlarını ve bu ögeler arasındaki ilişkileri düzenleyen, gelişime ve değişime açık, sistematik ve dinamik bir süreçtir (Demirel, 2011; Doğanay, 2010). Eğitim programları bir eylem planıdır ve bir toplumun geliştirmeyi hedeflediği değerlerden kaynaklanmaktadır (Demeuse ve Strauven, 2013/2016). Program değerlendirme ise geliştirilen ve uygulanan bir eğitim programının bir ya da birkaç boyutunun etkililiği hakkında bilgilerin toplandığı, bu bilgilerin analiz edilip yorumlandığı ve elde edilen sonuçlara bağlı olarak programın sürdürülmesi, geliştirilmesi ya da sonlandırılmasına yönelik kararın karar vericiler ile paylaşıldığı sistematik bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2010; Sağlam ve Yüksel, 2007; Gözütok, 2006). Posner (2004) ise eğitimde program değerlendirmeyi, bir birey veya bir grubun programdaki obje, kişi veya bir takım işlemlerin değeri hakkında karar vermesi şeklinde tanımlamıştır. Eğitim programlarının etkililiğinin değerlendirilmesi, programların geliştirilmesi için bir başlangıç noktası olduğundan program geliştirmede süreklilik, program değerlendirme

ile sağlanmaktadır (Gözütok, 2006). Türkiye’de program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarının geçmişine göz atıldığında ilk program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarının sistemli olarak 1950’li yıllarda başladığı görülmektedir (Yüksel, 2003; Turgut, 1983). Bu çalışmalar sürekli olarak devam etmiş ve geçmişten günümüze Türkiye’de dünyadaki eğitim reformları ve toplumun ihtiyaçlarına dikkate alınarak birçok program geliştirme çalışmaları yapılmıştır.

Programların geliştirilmesi ve değerlendirilmesi çalışmalarında farklı alanlarda uzman kişilerden komisyonlar oluşturulmaktadır. Eğitim programları ve öğretim alanında görev yapmakta olan öğretim elemanları da bu uzmanların başında gelmektedir. Bu nedenle bu alanda görev yapmakta olan eğitim programları uzmanı öğretim elemanlarının, Türkiye’de temel eğitimde program geliştirme ve değerlendirmeye yönelik görüşlerinin alandaki çalışmalara katkı sağlayacağı ve yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Öğretim elemanlarının program geliştirme ve değerlendirmeye ilişkin algıları ve bakış açılarını ortaya çıkarmak için metaforların önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir. Metafor kelimesi, Yunanca “Metapherein” kelimesinden türemiştir. “Meta”, değiştirmek, öte anlamında ve “pherein” ise taşımak, yüklenmek anlamındadır (Demir, 2005). Metaforlar, ifadenin canlı ve heyecanlı kalmasını sağlar. Metaforun özü, bir noktayı başka bir noktadan anlamak ve tecrübe etmektir (Lakoff ve Johnson, 2003: 27). Metaforlar birçok disiplinde ve hatta günlük hayatta da sürekli kullanılmaktadır. Shuell (1990), bir resim bin kelimeye bedelse, bir metaforun bir milyon kelimeye bedel olduğunu belirtmiştir (Akt. Saban, 2004). Metaforlar eğitim programları üzerine bazı çalışmalarda kullanılmıştır. Bu çalışmalarda, Özdemir (2012), eğitim programı kavramına ilişkin öğretmen adaylarının metaforik algılarını; Fırat Durdukoca (2017) öğretmen adaylarının program geliştirme dersine ilişkin metaforik algılarını; Taşgın ve Köse (2015) sınıf öğretmeni adaylarının hedef ve değerlendirme kavramlarına ilişkin metaforik algılarını belirlemeye yönelik çalışmalar yürütmüşlerdir. Eğitimde metaforlar; planlama, eğitim programı geliştirme, öğrenmeyi teşvik etme, yaratıcı ve eleştirel düşünceyi geliştirmede (Aydın ve Pehlivan, 2010),

karmaşık kavram ve olguların açıklanmasında öncelikle tercih edilen bir araçtır (Semerci, 2007).

Bu bağlamda araştırmanın amacı, Türkiye’de temel eğitimde program geliştirme ve program değerlendirmeye ilişkin, eğitim programları ve öğretim anabilim dalında görev yapmakta olan öğretim elamanlarının metaforik algılarının belirlenmesidir.

Yöntem

Araştırma, öğretim elemanlarının görüşlerini belirleyebilmek için nitel yaklaşımla desenlenmiştir. Nitel yaklaşım, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma grubu

Araştırmaya Türkiye’de devlet üniversitelerinin Eğitim Programları ve Öğretim anabilim dalında görev yapmakta olan 63 öğretim elemanı katılım sağlamıştır. Katılımcıların özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı

Demografik özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	32	50.8
	Erkek	31	49.2
Unvan	Prof. Dr.	4	6.3
	Doç. Dr.	12	19
	Yrd. Doç. Dr.	27	42.9
	Arş. Gör.	16	25.4
	Öğr. Gör.	1	1.6
	Uzman	1	1.6
	Okutman	2	3.2
Toplam		63	100

Verilerin toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan ve uzman görüşü alınan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda, “Türkiye’de temel eğitimde program geliştirme benziyor. Çünkü” ve “Türkiye’de temel eğitimde program değerlendirme benziyor. Çünkü” şeklinde iki metafor sorusuna yer verilmiştir. Ayrıca öğretim görevlerinin cinsiyet ve unvan bilgileri veri toplama aracında yer almaktadır. Türkiye’de ki üniversitelerin Eğitim Programlar ve Öğretim alanında görev yapmakta olan öğretim elemanlarına e-posta yoluyla görüşme formu iletilmiş ve öğretim elemanlarından 63 kişi online ortamda görüşme formunu doldurmuşlardır.

Verilerin analizi

Öğretim elemanlarının, temel eğitimde program geliştirme ve program değerlendirmeye ilişkin ortaya koydukları metaforların analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan veriler öncelikle kavramsallaştırılır, ortaya çıkan kavramlara göre veriler mantıklı bir biçimde düzenlenir ve buna göre veriyi açıklayan temalar saptanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:259). Araştırmada öğretmen adaylarının geliştirdikleri metaforların analizi ve yorumlanması süreci Saban (2008) tarafından geliştirilen 5 aşamaya göre gerçekleştirilmiştir: (1) adlandırma aşaması, (2) eleme ve arıtma aşaması, (3) derleme ve kategori geliştirme aşaması, (4) geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması ve (5) nicel veri analizi için verileri SPSS paket programına aktarma aşaması.

Adlandırma aşaması: Öğretim elemanlarının temel eğitimde program geliştirmeye ve temel eğitimde program değerlendirmeye ilişkin ortaya koydukları metaforları belirlemek amacıyla metaforlar listelenmiştir. Bu aşamada öğretim elemanlarının geliştirdikleri metaforları belirgin bir şekilde dile getirip getirmediğine bakılmıştır.

Eleme ve arıtma aşaması: Bu aşamada öğretim elemanları tarafından üretilen metaforlar tekrar gözden geçirilerek metafor özelliği taşımayan ve program geliştirme ile

program değerlendirme kavramını ele alan yanıtlar elenmiştir. Her metafor, metaforun konusu, kaynağı ve konusu ile kaynağı arasındaki ilişki bakımından analiz edilerek benzer özellik taşıyan metaforlar gruplandırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bazı katılımcıların geçerli metafor üretmedikleri görülmüştür. Katılımcılardan bazıları, program geliştirme ve değerlendirmenin tanımına ya da özelliklerine yer verirken, bazı katılımcılarda metaforla ilişki kuramamıştır. Bu nedenle elde edilen 63 metafordan 13'ü elenmiştir.

Derleme ve kategori geliştirme aşaması: Öğretim elemanları tarafından oluşturulan metaforlar metaforun konusu ve kaynağı göz önüne alınarak kategorilere ayrılmıştır. Temel eğitimde program geliştirmeye ilişkin geliştirilen metaforlar 4 kategoriye, temel eğitimde program değerlendirmeye ilişkin geliştirilen metaforlar 5 kategoriye ayrılmıştır.

Geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması: Çalışmada elde edilen verilerin nasıl toplandığı ve analiz edildiğine ilişkin bilgiler detaylıca açıklanmıştır. Araştırmada üretilen metaforlardan yola çıkarak oluşturulan kategorilerde yer alan metaforlara ilişkin öğretim elemanlarından doğrudan alıntılar yapılmıştır. Öğretim elemanlarından doğrudan alıntılar aktarılırken katılımcılara K1, K2...K63 şeklinde kodlama yapılmıştır. Verilerin güvenilirliğini belirleyebilmek için eğitim bilimleri alanında uzman iki öğretim elemanın görüşüne başvurulmuştur. Öğretim elemanlarından belirlenen kategoriler ile kategoriler kapsamında yer alan metaforların uygunluğunun değerlendirilmeleri istenmiştir. Uzman görüşlerine göre kategoriler kapsamında yer alan bazı metaforların kategorileri değiştirilmiştir. Ayrıca kategoriler ve kategorilerde yer alan metaforların uygunluğu konusunda araştırmacılar ile uzman görüşleri arasında uyum yüzdesini hesaplamada Miles ve Huberman (2015) tarafından belirtilen $P = \frac{N_a \times 100}{N_a + N_d}$ (P: uyum yüzdesi, N_a : uyum miktarı, N_d : uyumsuzluk miktarı) eşitliği kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından hesaplanan uyum yüzdesi % 79.1 olarak bulunmuştur. Yıldırım ve Şimşek (2013) tarafından güvenilirlik hesaplamasındaki uyum yüzdesinin %70 olduğunda güvenilirlik yüzdesine ulaşılmış kabul edilebileceği

belirtilmiştir. Bu araştırmada elde edilen değer de araştırmanın tutarlı olarak kabul edilebileceğini göstermektedir.

Verilerin SPSS paket programına aktarılması: Veri analizinin son aşaması geliştirilen metaforların nicel veri haline dönüştürülmesidir. Bu aşamada, her bir kategoriye ait kaç metafor imgesinin yer aldığı ve bunların kaç katılımcı tarafından geliştirildiğine yönelik frekans ve yüzde tablosu oluşturulmuştur.

Bulgular

Araştırmada elde edilen veriler, öğretim elemanlarının temel eğitimde program geliştirmeye ve temel eğitimde program değerlendirmeye ilişkin metaforları olarak iki başlıkta sunulmuştur.

1. Öğretim elemanlarının temel eğitimde program geliştirmeye ilişkin metaforları

Öğretim elemanları tarafından temel eğitimde program geliştirmeye ilişkin 50 metafor üretilmiştir. Üretilen metaforlar 4 kategoriye ayrılmıştır. Bilimsel-sistemik olmayan program geliştirme, program geliştirme modeli, program tasarımının hazırlanması, program öğelerinin arasındaki ilişki kategorileri altında metaforlara yer verilmiştir. Tablolarda yer alan metaforlardan bazılarına ilişkin katılımcılardan direkt alıntı yapılarak metaforlar örneklendirilmiştir.

Tablo 2

Bilimsel-sistemik olmayan program geliştirme çalışmaları olarak geliştirilen metaforlar

Kategori	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Bilimsel-sistemik olmayan program geliştirme	Yapboz	12	24	Depresyondaki kadın	2	4
	Arapsaçı	1	2	Hayalet	2	4
	Ayçiçeği	1	2	Yün yumağı	1	2
	Çukur	1	2	Oyuncak	2	4
	Temelsiz inşaat	2	4	Girdap	1	2
				Toplam	24	48

Tablo 2 incelendiğinde öğretim elemanlarının program geliştirmeyi en çok yapboz metaforu ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. K7 kodlu öğretim elemanı *"Temel eğitimde program geliştirme, yapboza benziyor. Çünkü sürekli bozulup yeniden yapılmaya çalışılıyor. İstikrar sağlanamıyor."* ve K45 kodlu öğretim elemanı *"Temel eğitimde program geliştirme, yapboza benziyor. Çünkü herhangi bir bilimsel gerekçe olmadan programlar sürekli olarak değiştiriliyor, bu esnada program geliştirme sürecinin hiçbir kuralı uygulanmıyor, tıpkı 3 yaş çocuğunun deneme yanılma yoluyla bulduğu puzzle parçasını yerleştirmesi gibi hareket edilmeye çalışılıyor."* şeklinde metaforlar üretmişlerdir. Ayrıca öğretim elemanları program geliştirmeyi arapsaçı, ayçiçeği, çukur, depresyondaki kadın, temelsiz inşaat, hayalet, yün yumağı, oyuncak ve girdap metaforları ile ilişkilendirerek program geliştirmenin önemli bir özelliği olan bilimsel ve sistematik bir süreç olması özelliğine vurgu yapmışlardır. Bu metaforlardan alıntı örnekleri aşağıda sunulmuştur.

"Temel eğitimde program geliştirme, çukura benziyor. Çünkü düzensiz ve plansız bir süreç olarak yürütülüyor. Yani bir şeyler yapmak için çukur açılmış ama ne yapılacağı belli olmadığı gibi, çukur öyle açık kalmış, içine kim ne atarsa." (K47)

"Temel eğitimde program geliştirme, depresyondaki kadınlara benziyor. Çünkü sürekli kuaföre gidip saçıyla oynuyor bir kestiriyor bir uzatıyor, bir modelini değiştiriyor." (K12)

"Temel eğitimde program geliştirme, temelsiz bir inşaatı benziyor. Çünkü gelecekte çöküntüye uğraması muhtemel bir sistem ile sağlıklı nesiller yetişiyor." (K20)

"Temel eğitimde program geliştirme, hayalet benziyor. Çünkü ortada bilimsel bir bakış ve bilimsel bir program hazırlama geliştirme anlayışı yok." (K53)

Tablo 3*Program geliştirme modeline ilişkin metaforlar*

Kategori	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Program geliştirme modeli	Yanlış beden elbise giyme	1	2	Hazır çorba	1	2
	Aile kurma	1	2	Hızlı tren	1	2
	Diktatörlük	1	2	İlik nakli bekleyen hasta	1	2
	Reçetesiz ilaç alma	1	2	İnsanları tatmin etme	1	2
	Eskici dükkânı	1	2	Uçamayan kuş	1	2
	Göz boyama	1	2	Hiçbir şeye	1	2
	Günlük karar alma	1	2	Fuzuli alışveriş	1	2
	Toplam				14	28

Tablo 3 incelendiğinde öğretim elemanları tarafından geliştirilen 14 farklı metafor program geliştirme modeli kategorisi içinde kodlanmıştır. Öğretim elemanları geliştirdikleri bu metaforlar ve metaforlara ilişkin açıklamaları ile programların geliştirilmesi aşamalarında uygun modellerin kullanılmadığını, dolayısıyla geliştirilen programların verimli olmadığını vurgulamışlardır. Bu metaforlardan alıntı örnekleri aşağıda sunulmuştur.

"Temel eğitimde program geliştirme, doktora gitmeden komşudan ilaç alıp iyileşmeye çalışmaya benziyor. Çünkü duyduğumuz ya da gördüğümüz program çalışmalarını kendimizde uygulamaya çalışıp başarılı olmayı bekliyoruz. Oysa bizim asıl problemimiz program uzmanları tarafından belirlenmeden kendi ihtiyacımızı belirleyemeyiz." (K4)

"Temel eğitimde program geliştirme, 44 beden birinin 36 beden elbise giymeye çalışmasına benziyor. Çünkü koşullarımıza uygun olmadığı halde başkalarının yaptıklarını onlarda işe yarıyor diye alıp bize uygulamaya çalışıyoruz." (K16)

"Temel eğitimde program geliştirme, hazır çorbaya benziyor. Çünkü başkalarının (gelişmiş ülkelerin) hazırladığı kendi kültürlerine ve damak tatlarına uygun olan karışımı alıp kendimize çorba yapıyoruz (yaptığımızı sanıyoruz)." (K15)

"Temel eğitimde program geliştirme, hiçbir şeye benzemiyor. Çünkü hâlihazırda sistemsizlik sistemin kendisi olmuş durumda. Hâlbuki program geliştirme süreçlerinde ülkenin toplumsal yapısına uygun program geleneklerinden ilham alan ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda bireyler yetiştirmeyi düstur edinmiş süreçlerin yürütülmesi daha doğru olurdu. Program geliştirme süreçlerindeki en büyük problemlerden biri de tüm paydaşlardan yeterince fayda sağlanamamasıdır. Bir başka deyişle bu iş sadece MEB'nın görevi gibi görülmekte ve üniversitelerden dahi görüş alınmamaktadır." (K24)

"Temel eğitimde program geliştirme, hızlı trene benziyor. Çünkü iyileştirmeye çalıştığınız şeyin altyapısı sağlam değilse daha kötü sonuçlar veriyor. Eski raylara yeni tren mayası tutmadı diyebiliriz. İşte program geliştirme de aynen öyle." (K63)

Tablo 4

Program geliştirmenin planlanmasına ilişkin metaforlar

Kategori	Metafor	f	%
Program geliştirmenin planlanması	Aşçı	1	2
	Blender	1	2
	Fabrika işçisi	1	2
	Deve kuşu	1	2
	Prefabrik ev	1	2
	Tabldot menü	1	2
	Toplam		6

Tablo 4 incelendiğinde öğretim elemanlarının geliştirdikleri metaforların program geliştirmenin planlama aşaması ile ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Program geliştirmenin planlama aşamasında program geliştirme çalışma gruplarının oluşturulması, çalışma planının oluşturulması ve ihtiyaç analizi çalışmaları yürütülmektedir. Öğretim elemanları da metaforlara ilişkin yapmış oldukları açıklamalarda bu hususlara vurgu yaparak planlamanın doğru yapılamadığını belirtmişlerdir. Bu metaforlardan alıntı örnekleri aşağıda sunulmuştur.

"Temel eğitimde program geliştirme, aşçıya benziyor. Çünkü aşçı yemeği iyi yaptı ve alanında deneyimli ise müşteriler memnun olacaktır. Ancak aşçı yemeği iyi yapamadıysa veya acemi ise müşterilerde memnun kalmayacaktır. Bizde daha çok ihtiyaçlar doğru tespit edilemediği ve sadece aşçıya bırakıldığı için deneyimli alanında uzman olmayan kişiler tarafından program geliştirildiği için sorunlar çıkmaktadır." (K1)

"Temel eğitimde program geliştirme, tabldot menüye benziyor. Çünkü gereksinim çözümlenmesi tam olarak yapılmadan belli bir ekip tarafından belli nedenlerle hazırlanıyor." (K5)

"Temel eğitimde program geliştirme, prefabrik eve benziyor. Çünkü nerede nasıl hazırlandığını bilmeden ve görmeden bir anda bitmiş hali ile karşımıza geliyor." (K29)

"Temel eğitimde program geliştirme, blendera benziyor. Çünkü sürekli birileri tarafından içine bir şeyler eklenip ya da çıkartılıp karıştırılıyor." (K50)

"Temel eğitimde program geliştirme, kafasını kuma gömmüş deve kuşuna benziyor. Çünkü deve kuşu kendini saklanmış sanırmış." (K36)

Tablo 5

Programın öğelerinin arasındaki ilişkiye ilişkin metaforlar

Kategori	Metafor	f	%
Programın öğelerinin arasındaki ilişki	Havanda su dövme	1	2
	Özürlü varlık	1	2
	Yamalı bohça	3	6
	Yama yapma	1	2
	Toplam	6	12

Tablo 5 incelendiğinde öğretim elemanları geliştirdikleri metaforlar ile programın öğelerine ve programın öğeleri arasındaki dinamizm ve ilişkiye vurgu yapmışlardır. Program öğelerini en çok yamalı bohçaya benzeterek öğelerin arasında ilişki kurulamadığını belirtmişlerdir. Bu metaforlardan alıntı örnekleri aşağıda sunulmuştur.

"Temel eğitimde program geliştirme, havanda su dövmeye benziyor. Çünkü programın tüm öğeleri arasında işlevsel bütünlüğün sağlanamadığından başarısız olunuyor." (K46)

"Temel eğitimde program geliştirme, yamalı bohçaya benziyor. Çünkü herhangi bir eksiği bağlamdan kopuk bir şekilde aynı uyumsuz yama gibi kapatmaya çalışmaktan öteye gidemez." (K35)

"Temel eğitimde program geliştirme, yamalı bohçaya benziyor. Çünkü program öğeleri arasındaki ilişki kurulmuyor." (K49)

"Temel eğitimde program geliştirme, yama yapmaya benziyor, çünkü sürekli eksikleri giderme çabası var." (K58)

2. Öğretim elemanlarının temel eğitimde program değerlendirmeye ilişkin metaforları

Öğretim elemanları tarafından temel eğitimde program değerlendirmeye ilişkin 48 metafor üretilmiştir. Üretilen metaforlar 4 kategoriye ayrılmıştır. Program değerlendirmenin işlevselliği, program değerlendirmenin uygulanması, program değerlendirme çalışmalarının uygulanma biçimleri ve program değerlendirme yaklaşımları kategorileri altında metaforlara yer verilmiştir.

Tablo 6

Program değerlendirmenin işlevselliğine ilişkin metaforlar

Kategori	Metafor	f	%
	Kör kuyu	1	2
	Boşa kürek çekme	3	6
	Laf olsun	1	2
Program değerlendirmenin işlevselliği	Havanda su dövme	1	2
	Meclis arenası	1	2
	Kandırmaca	1	2
	Toplam	8	16.6

Tablo 6 incelendiğinde öğretim elemanları geliştirdikleri metaforlar ile program değerlendirme çalışmalarının işlevini yerine getiremediğine vurgu yapmışlardır. Program

değerlendirmenin amacının geliştirilen programların değerlendirme sonuçlarına göre düzenlenmesi ve eksiklerinin giderilmesidir. Öğretim elemanları Türkiye'de temel eğitimde yapılan program değerlendirme çalışmalarının bu işlevlerini yerine getiremediğini belirtmişlerdir. Bu metaforlardan alıntı örnekleri aşağıda sunulmuştur.

"Temel eğitimde program değerlendirme, kör kuyuya benziyor. Çünkü değerlendirme bilgileri program hakkında karar verirken yeterince dikkate alınmıyor." (K5)

"Temel eğitimde program değerlendirme, boşa kürek çekmeye benziyor. Çünkü değerlendirmeler dikkate alınmayıp geliştirilen programlar uygulanmaya devam ediliyor." (K14)

"Temel eğitimde program değerlendirme, kandırmacaya benziyor. Çünkü değerlendirme çalışmaları ya hiç yapılmıyor ya da yapılan akademik çalışmalar MEB tarafından dikkate alınmıyor. MEB tarafından yapılan çalışmaların da objektifliği; akademik çevreler tarafından yapılan çalışmaların da bilimselliği konusunda sıkıntılar var. Ayrıca akademik çalışmaların uygulamaya dönük önerileri maalesef yok." (K48)

"Temel eğitimde program değerlendirme, havanda su dövmeye benziyor. Çünkü yapılan çalışmalar politika ya da program geliştirme sürecinde dikkate alınmıyor." (K16)

Tablo 7

Program değerlendirmenin uygulanmasına ilişkin metaforlar

Kategori	Metafor	f	%
Program değerlendirmenin uygulanması	Hiçbir şey	9	18
	Hayalet	3	6
	Boş kutu	3	6
	Hava	1	2
	Toplam	16	33.4

Tablo 7 incelendiğinde öğretim elemanları geliştirdikleri metaforlar ile Türkiye'de temel eğitimde yapılan program değerlendirme çalışmalarının aslında bir program değerlendirme

çalışması olmadığını, yanlış uygulandığını yada hiç yapılmadığını vurgulamışlardır. Bu metaforlardan alıntı örnekleri aşağıda sunulmuştur.

"Temel eğitimde program değerlendirme, içi boş bir kutuya benziyor. Çünkü program değerlendirmenin yapıldığı söylense de (ortada bir kutu olsa da) bunun kuramsal, sosyolojik vb. birçok boyutu eksik olarak (içi boş olarak) yapılan bir işlem olduğunu düşünüyorum." (K22)

"Temel eğitimde program değerlendirme, hiçbir şeye benzemiyor. Çünkü yapılan tek değerlendirme bireylerin başarılarının değerlendirilmesi şeklinde. Fakat program geliştirme süreçleri o kadar problemlidir ki ortada değerlendirecek bir ürün yok." (K24)

"Temel eğitimde program değerlendirme, havaya benziyor. Çünkü varlığını ve gerekliliğini bilmemize rağmen hiçbir şey göremiyoruz." (K17)

"Temel eğitimde program değerlendirme, hayalet benziyor. Çünkü hiç yok." (K59)

Tablo 8

Program değerlendirme çalışmalarının uygulanma biçimine ilişkin metaforlar

Kategori	Metafor	f	%
Program değerlendirme çalışmalarının uygulanma biçimi	Adam kayırma	1	2
	ABD'yi tekrar keşfetme	1	2
	Balon	1	2
	Siluet	1	2
	Boş kova	1	2
	Masal	1	2
	Ezberci hemşire	1	2
	Toplam	7	14.6

Tablo 8 incelendiğinde öğretim elemanları geliştirmiş oldukları metaforlar ile Türkiye'de temel eğitimde yapılan program değerlendirme çalışmalarının formaliteyi yerine getirmek için yani yapmış olmak için uygulandığını vurgulamışlardır. Bu metaforlardan alıntı örnekleri aşağıda sunulmuştur.

"Temel eğitimde program değerlendirme, balona benzer. Çünkü hacim olarak büyüktür, yapılıyormuş gibi görünür ama içi boştur." (K35)

"Temel eğitimde program değerlendirme, silüete benziyor. Çünkü içi boş sadece rutini yapmış olmak için yapıyorlar." (K49)

"Temel eğitimde program değerlendirme, gece uyuyan hastayı uyandırıp uyku ilacını veren ezberci gece hemşiresine benziyor. Çünkü formaliteyi yerine getiriyor ama problemi anlamaya ya da çözmeye yönelik yapılan bir şey yok." (K12)

"Temel eğitimde program değerlendirme, bir masala benziyor. Çünkü bir var(mış), bir yok(muş)." (K54)

Tablo 9

Program değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin metaforlar

Kategori	Metafor	f	%	Metafor	f	%
Program değerlendirme yaklaşımları	Yırtık elek	1	2	Karadelik	2	4
	Bina denetimi	1	2	Tahterevalli	1	2
	Hedef tahtası	1	2	Arı	1	2
	Yanlış beslenme	1	2	Anketörlük	1	2
	Maliye bakanı	1	2	Topal insan	1	2
	Yamalı bohça	1	2	Modası geçmiş eşya sayımı	1	2
	Zeytin ağacı budama	1	2	Dibinden çürüyen kavun	1	2
	Çember	1	2	Manavın altın tartması	1	2
				Toplam	17	35.4

Tablo 9 incelendiğinde öğretim elemanları geliştirmiş oldukları metaforlar ile program değerlendirme yaklaşımlarına (modellerine) vurgu yapmışlardır. Öğretim elemanları, Türkiye'de temel eğitimde yapılan program değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntem, model,

ölçme araçlarının uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu metaforlardan alıntı örnekleri aşağıda sunulmuştur.

"Temel eğitimde program değerlendirme, eksikleri ve kusurları net olarak görülen bir binanın denetimine benziyor. Çünkü programların bilimsel temele dayandırılmayan, işe yaramayan, problemleri sürekli belirlense de, uygulamadaki eksiklikleri bir türlü giderilemiyor." (K20)

"Temel eğitimde program değerlendirme, yalnızca meyve yiyerek sağlıklı beslendiğini iddia etmeye benziyor. Çünkü değerlendirme modelini dönemin en popüler modelini kullanıp muhteşem bulgulara ulaşmayı umuyoruz. Oysa çok model ve yaklaşım var, en uygunu seçerek değerlendirme yapmak gerekiyor." (K4)

"Temel eğitimde program değerlendirme, manavın altını tartmasına ve değer biçmesine benziyor. Çünkü altını doğru hassas tartı ile tartmak gerekir ve kuyumcu değer biçmeli program değerlendirme çalışmaları da uzman tarafından yapılmıyor. Ölçme aracı doğru kullanılmıyor." (K36)

"Temel eğitimde program değerlendirme, anketörlüğe/sokak röportajlarına benziyor çünkü program değerlendirmeyi öğretmenlerden anketle görüş toplamak zannediyoruz. Birkaç da açık uçlu soru. Peki, bu anketlerden çıkan sonuçlar programlarda yapılan değişikliklerde yol gösteriyor mu?" (K63)

"Temel eğitimde program değerlendirme, tahterevalli benziyor. Çünkü birileri gelip bir başına oturup olanları bekleyip değerlendirmeler yapıyor. Sonra başkaları diğer başına oturup aynı şeyleri tekrarlıyor. İhtiyaçlar, beklentiler, sürecin yönetilip yönlendirilmesi, hedeflerle elde edilenlerin mutlaka evrensel insani değerlerle kadim ve köklü değerler boyutuyla derin analizlere tabi tutulması gerekir." (K21)

"Temel eğitimde program değerlendirme, karadeliğe benziyor. Çünkü yaklaşanı yutuyor programlar değerlendirilmeye fırsat kalmadan değişiyor." (K52)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda öğretim elemanları tarafından temel eğitimde program geliştirmeye ilişkin üretilen metaforların 4 farklı kategoride toplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bilimsel-sistemik olmayan program geliştirme, program geliştirme modeli, program geliştirmenin planlanması, program öğelerinin arasındaki ilişki kategorilerinde 50 farklı metafor üretilmiştir.

Temel eğitimde program geliştirmeye ilişkin en çok metafor bilimsel ve sistemik olmayan program geliştirme kategorisinde üretilmiştir. Bu kategoride en fazla tekrar eden metafor ise yapboz metaforudur. Öğretim elemanları temel eğitimde geliştirilen programların sürekli değiştirildiğini, bilimsel bir bakış açısına sahip olmadığını, düzensiz ve sistemik olduğunu vurgulamışlardır. Örtün ve Erginer (2016) yapmış oldukları çalışmada, program geliştirme alanındaki bilim insanlarının eğitim programını canlı, devingen ve süreklilik gösteren bir yapı olarak algıladıkları ve bir sistemli bir bütün olduğunu düşündükleri bulgularına ulaşmışlardır. Türkiye’de son yıllarda eğitim alanında yaşanan gelişmeler dikkate alındığında programların birçok kere değiştiği görülmektedir. Eğitim programlarının bu işlevlerini tam olarak yerine getirebilmesi için sistemli, koordineli ve bilimsel anlayışla geliştirilmeleri gerekir (Özdemir, 2009). Program geliştirme, eğitim programını etkili bir biçimde değiştirme ve geliştirmeye yönelik kolektif bir süreçtir (Marsh ve Willis, 2007). Bu nedenle programlar sürekli olarak gözden geçirilmeli ve güncelleştirilmelidir. Ancak program geliştirme çalışmaları bilimsel ve sistemik olarak geliştirilmeli ve düzenlenmelidir.

Temel eğitimde program geliştirmeye ilişkin geliştirilen metaforların oluşturduğu bir diğer kategori ise program geliştirme modeline yöneliktir. Bu kategoride 14 farklı metafor üretilmiştir. Öğretim elemanları, bu kategorideki metaforlar ile geliştirilen öğretim programlarının bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap veremediğini vurgulamışlardır. Bunun temelinde ise Türkiye’de kullanılan program geliştirme modellerinden kaynakladığı söylenebilir. Farklı ülkelerde uygulanan programların veya program geliştirme modellerinin

aynen kullanılmasının toplumun ihtiyaçlarına cevap vermekte uygun olmadığı görüşü ortaya çıkmaktadır. Program geliştirmenin temellerinden olan toplumsal temeller önemli bir noktadır. Program geliştirme uzmanları, bir programı geliştirirken ve planlarken toplumsal temelleri kullanmalı ve dikkate almalıdır (Demirel, 2014). Ertürk (1977), programın toplum ve toplumsal yapıdan uzak kalamayacağını çünkü program ile yetiştirilmesi planlanan bireylerin o toplumun üyesi olduğunu ve bu nedenle bu bireylerin toplumun ihtiyaçlarına cevap vermeleri gerektiğini belirtmiştir.

Temel eğitimde program geliştirmeye ilişkin geliştirilen metaforların oluşturduğu üçüncü kategori ise program geliştirmenin planlanmasına yöneliktir. Bu kategoride 6 farklı metafor üretilmiştir. Bu metaforlar özellikle program geliştirmenin planlanması aşamasında oluşturulan program geliştirme çalışma gruplarına yöneliktir. Öğretim elemanları, program geliştirmede görev alan ekiplerin nasıl belirlendiği ve alanında uzman ve deneyimli bireylerden oluşup oluşmadığını sorgulamaktadır. Yüksel (2000) tarafından yapılan çalışmada program geliştirme komisyonlarını birimlerin kendilerinin oluşturduğu, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı ve İl Millî Eğitim Müdürlüklerinin bu konuda görev aldıklarını, bu komisyonlarda bazen sadece alan öğretmenlerinin yer aldığı, bazı komisyonlarda ise program geliştirme ve ölçme-değerlendirme uzmanlarının da yer aldığı belirlenmiştir.

Temel eğitimde program geliştirmeye ilişkin geliştirilen metaforların oluşturduğu dördüncü kategori ise programın öğeleri arasındaki ilişkiye yöneliktir. Bu kategoride 4 farklı metafor üretilmiştir. Yamalı bohça ve yama yapma metaforları 4 kez tekrarlanmıştır. Bu kategoride yer alan metaforların temel vurgusu geliştirilen programların hep bir ayağının eksik kalması ve bundan dolayı programların etkili ve verimli olamamasıdır. Program geliştirme, eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür (Demirel, 2014). Program öğeleri arasında dinamik bir ilişki olması, bu öğelerin birbirini etkilediği ve öğelerden birinde değişim olmasının diğer öğeleri de etkileyeceği anlamına gelmektedir. Öğretim elemanları, Türkiye’de temel eğitimde

gerçekleştirilen program geliştirme çalışmalarında ögeler arası işlevsel bütünlüğün sağlanamadığını ve bu nedenle sürekli programlarda eksik gidermeye yönelik çalışmalar yapıldığı belirtmişlerdir.

Öğretim elemanları tarafından temel eğitimde program değerlendirmeye ilişkin üretilen metaforların 4 farklı kategoride toplandığı sonucuna ulaşılmıştır. Program değerlendirmenin işlevselliği, program değerlendirmenin uygulanması, program değerlendirme çalışmalarının uygulanma biçimleri ve program değerlendirme yaklaşımları kategorileri altında 48 metafor üretilmiştir.

Program değerlendirmenin işlevselliği kategorisinde 6 farklı metafor üretilmiştir. Boşa kürek çekme metaforu 3 kez tekrar etmiştir. Bu kategoride yer alan metaforların temel vurgusu temel eğitimde program değerlendirme çalışmalarının sonuçlarının dikkate alınmadığı ve programlara yansıtılmadığı yönündedir. Ayrıca değerlendirme sonuçlarının dikkate alınmadığı inancında olan ve değerlendirmeye katılan paydaşların değerlendirmeye gerekli önemi vermedikleri düşünülmektedir. Değerlendirme sonuçları program geliştirme uzmanlarına programa devam etme, gözden geçirme veya yeni bir aşamaya geçme konusunda bilgi verir ve karar vermede, sonuç çıkarmada ve programla ilgili kararları bilgiye dayandırmada program geliştirme uzmanına yetki verir (Özdemir, 2009). Program değerlendirme, eğitim programının uygulamada işleyip işlemediğini ve değiştirilmesi gereken yönlerinin neler olduğunu, mevcut programın etkililiğini belirlemeyi amaçlar (Oliva, 2009). Program değerlendirme sonuçları ancak programa uygulandığında bir anlam ifade eder (Westbury, 1970). Program değerlendirme, programın çalışıp çalışmadığını görmek için ve ayrıca programı daha verimli çalışır hale getirmek amacıyla yapılmaktadır (Brinkerhoff vd., 1983). Bu durum program değerlendirmenin işlevselliğine vurgu yapmaktadır. Bu nedenle program değerlendirme sonuçları dikkate alınarak programlarda gerekli değişiklikler ve düzenlemeler yapılmalıdır. Ancak ülkemizde kurumlar veya farklı araştırmacılar tarafından yapılan program değerlendirme

çalışmalarının sonuçlarının çok dikkate alınmadığı farklı çalışmalarda vurgulanmıştır (Alkin ve Taut, 2003; Gökmenoğlu, 2014; Kürüm Yapıcıoğlu, Atik Kara ve Sever, 2016).

Program değerlendirmenin uygulanması kategorisinde 4 farklı metafor üretilmiştir. Bu kategoride hiçbir şey metaforu 9 farklı öğretim elemanı tarafından üretilmiştir. Hiçbir şey, hayalet, boş kutu ve hava metaforları ile bu kategoride öğretim elemanları, Türkiye’de temel eğitimde program değerlendirme çalışmalarının yapılmadığını ve yapılanlarında program değerlendirme çalışması olarak değerlendirilemeyeceğini vurgulamışlardır. Program değerlendirme süreci, bilimsel araştırma sürecine uygun bir biçimde tasarlanmalı ve uygulanmalıdır (Uşun, 2012).

Program değerlendirme çalışmalarının uygulanma biçimleri kategorisinde 8 farklı metafor üretilmiştir. Bu kategoride öğretim elemanları, temel eğitimde gerçekleştirilen program değerlendirme çalışmalarının formaliteyi yerine getirmek için yani yapmış olmak için yapıldığını vurgulamaktadır. Bu bakımdan program değerlendirme çalışmalarının bir etkisinin olmadığını belirtmektedirler. Yüksel (2000) yapmış olduğu çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığının yaptığı program geliştirme çalışmaları incelemiş ve her program geliştirme komisyonunda program geliştirme ve ölçme-değerlendirme uzmanının yer alması gerektiğini ancak komisyonların büyük ölçüde alan öğretmenlerinden oluştuğunu belirtmiştir. Ayrıca programların değerlendirilmesi yapılırken sadece programla ilgili kişiler ve üniversitelerdeki uzmanlardan görüş alındığını ya da hiçbir değerlendirme çalışmasının yapılmadığını belirtmiştir.

Program değerlendirme yaklaşımları kategorisinde 17 farklı metafor üretilmiştir. Bu kategoride yer alan metaforların temel vurgusu temel eğitimde program değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntem ve yaklaşımların uygun olmadığı yönündedir. Program değerlendirme dinamik ve kapsamlı bir süreçtir. Program değerlendirme çalışmalarında uygun model ve yaklaşım kullanılması daha sağlıklı sonuçlar verecektir. Ülkemizde program değerlendirme çalışmaları resmi olarak MEB tarafından, bünyesinde bulunan kurumlar aracılığıyla, akademisyenler ve çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan lisansüstü tez, makale

veya bildiri şeklinde yapılan çalışmalardır (Özdemir, 2009). Türkiye’de yapılan program değerlendirme çalışmalarının pek azının bir değerlendirme modeli temel alınarak yapılandırıldığı söylenebilir (Kurt ve Erdoğan, 2015; Aslan ve Sağlam, 2015; Gökmenoğlu, 2014). Gökmenoğlu (2014), program değerlendirme alanında 2004-2014 yılları arasında gerçekleştirilen 18’i makale, 34’ü doktora tezi olan toplam 52 çalışma üzerinde yapmış olduğu analiz sonucunda yalnız beş çalışmada alan yazında yer alan program değerlendirme modellerinden birinin kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç olarak Eğitim Programları ve Öğretim alanında görev yapmakta olan öğretim elemanlarının algılarına göre Türkiye’de temel eğitimde yapılan program geliştirme çalışmalarının bilimsel ve sistematik olmadığı, program geliştirme çalışmalarında kullanılan modellerin toplumun ihtiyaçlarına uygun olmadığı, program geliştirme komisyonlarının oluşturulmasında sorunların yaşandığı ve programın öğeleri arasında olması gereken dinamizmin sağlanamadığı söylenebilir. Program geliştirme alanında yaşanan bu sorunların sonucunda ise sürekli programlarda eksik gidermeye yönelik çalışmalar yapıldığı söylenebilir. Türkiye’de temel eğitimde yapılan program değerlendirme çalışmalarına yönelik öğretim elemanları algılarına göre, program değerlendirme çalışmalarının sonuçlarının çok fazla dikkate alınmadığı hatta program değerlendirme çalışmalarının yapılmadığı ve yapılanların ise program değerlendirme çalışması olarak değerlendirilemeyeceğini çünkü yapılan program değerlendirme çalışmalarında uygun yaklaşım, yöntem ve tekniklerin kullanılmadığı söylenebilir.

Öneriler

- Program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarına tüm paydaşların etkin olarak katılım sağlaması için ortamlar oluşturulabilir.
- Program geliştirme çalışmalarında bireylerin ve toplumun ihtiyacı farklı yöntemler kullanılarak belirlenebilir ve bu doğrultuda programlar geliştirilebilir.

- EPÖ alanı uzmanlarına program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarında daha fazla yer verilebilir.
- Öğretim programlarının geliştirilebilmesi ve güncellenebilmesi için program değerlendirme çalışmaları daha çok dikkate alınabilir.
- Türkiye'nin sosyal, ekonomik, tarihi, toplumsal, milli, felsefi temelleri dikkate alınarak ülkenin eğitimdeki vizyonuna uygun program geliştirme ve değerlendirme modelleri geliştirilebilir.
- Program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarının bilimsel ve sistematik bilimsel yöntemlere uygun yapılabilir.
- Program değerlendirme de paydaşların (öğretmenlerin vb) görüşlerinin alınması ile yetinilmeyerek geliştirme sürecine yansıtılması.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırmada 2020 yılı öncesi araştırma verileri kullanılmış olması sebebiyle etik kurul izni gerektirmediğini beyan ederiz.

Kaynakça/References

- Alkin, M. C., & Taut, S. M. (2003). Unbundling evaluation use. *Studies in Educational Evaluation, 29*, 1 - 12. [https://doi.org/10.1016/s0191-491x\(03\)90001-0](https://doi.org/10.1016/s0191-491x(03)90001-0)
- Aslan, M. ve Sağlam, M. (2015). Türkiye’de 2005-2014 yılları arasında yapılan program değerlendirme tezlerinin metodolojik açıdan incelenmesi. *3. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi Bildiri Özeti Kitabı*. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Aydın, İ. S. ve Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının “öğretmen” ve “öğrenci” kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies, 5*(3), 818-842. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1465>
- Demeuse, M., & Strauven, C. (2016). Eğitimde program geliştirme, politik kararlardan uygulamaya. (Çeviren Yusuf Budak). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demir, G. Y. (2005). Çevirenin önsözü. G. Lakoff & M. Johnson (Yazarlar) *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2010). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2011). *Eğitimde program geliştirme (17. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2014). *Kuramdan uygulamaya program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğanay, A. (Ed.) (2010). *Öğretim ilke ve yöntemleri (5. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Ertürk, S. (1977). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe yayınları.
- Fırat Durdukoca, Ş. (2017). Öğretmen adaylarının program geliştirme dersine ilişkin metaforik algıları. *Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(11), 349-365. <https://doi.org/10.16990/sobider.3434>
- Gökmenoğlu, T. (2014). Geniş açı: Modeller ve yaklaşımlar açısından Türkiye’de program değerlendirme çalışmaları. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi, 4*(7), 55-70. <http://ijocis.com/index.php/ijocis/article/view/14/12>

- Gözütok, D. (2006). Program değerlendirme. Gültekin, M (Ed.), *Öğretimde planlama ve değerlendirme* (ss. 175-190). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kurt, A. ve Erdoğan, M. (2015). Content analysis and trends of curriculum evaluation research: 2004-2013. *Education and Science*, 40(178), 199-224.
<https://doi.org/10.15390/eb.2015.4167>
- Küçükahmet, L. (2009). Eğitim bilimine giriş. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kürüm Yapıcıoğlu, D., Atik Kara, D. ve Sever, D. (2016). Türkiye’de Program Değerlendirme Çalışmalarında Eğilimler ve Sorunlar: Alan Uzmanlarının Gözüyle. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 6(12), 91-113.
<http://www.ijocis.com/index.php/ijocis/article/view/159/123>
- Lakoff, G. & Mark, J. (2003). *Metaphors We Live By* (Çev. G.Y. Demir). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Marsh, C.J., & Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative approaches, ongoing issues*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi: genişletilmiş bir kaynak kitap* (1. Baskı). S. Akbaba Altun ve A. Ersoy (Çev. Eds). Ankara: Pegem Akademi.
- Oliva, P. F. (2005). *Developing the curriculum (Fourth Edition)*. United State: Longman.
- Örten, D. ve Erginer, E. (2016). Türkiye’de eğitimde program geliştirme alanındaki öncü akademisyenlerin eğitimde program geliştirmeye ilişkin metaforik algıları. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 387-414.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/opus/issue/26855/277459>
- Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye’de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 126-149. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/146317>

- Özdemir, S. M. (2012). Eğitim programı kavramına ilişkin öğretmen adaylarının metaforik algıları. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 5(3), 369-393.
<https://keg.aku.edu.tr/arsiv/c5s3/c5s3m7.pdf>
- Posner, G. J. (2004). *Analyzing the curriculum*. New York: McGraw-Hill: Boston.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26128/275216>
- Sağlam, M. ve Yüksel, İ. (2007). Program değerlendirmede meta-analiz ve meta değerlendirme yöntemleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 18, 175-188.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4760/65397>
- Semerci, Ç. (2007). “Program geliştirme” kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 139-154. <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/1552.pdf>
- Taşgın, A. & Köse, E. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hedef ve Değerlendirme Kavramlarına İlişkin Metaforları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 116-130.
http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/shw_artcl-1626.html
- Turgut, M. F. (1983). *Program değerlendirme, Cumhuriyet döneminde eğitim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Uşun, S. (2012). *Eğitimde program değerlendirme süreçler, yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Westbury, I. (1970). Educational evaluation. *Review of Educational Research*, 40(2), 239-260.
<https://doi.org/10.3102%2F00346543040002239>
- Yıldırım A, Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksel, S. (2000). Milli Eğitim Bakanlığındaki Program Geliştirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24, 581-608.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108520>

Yüksel, S. (2003). Türkiye’de program geliştirme çalışmaları ve sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 159(1), 120-125.

https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/159/syuksel.htm

İletişim/Correspondence

Arş. Gör. Sedat ALTINTAŞ
sedaltintas@mu.edu.tr

Prof. Dr. İzzet GÖRGEN
igorgen@mu.edu.tr